

Recenzja osiągnięć naukowych i aktywności naukowej dr Alicji Jagielskiej-Burduk w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego

1. Uwagi ogólne. Przedmiot i kryteria oceny

W postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauki społeczne w dyscyplinie nauki prawne p. dr Alicji Jagielskiej-Burduk (dalej: Habilitant) wyznaczona zostałam na recenzenta.

Habilitant przedłożył wszystkie wymagane dokumenty, umożliwiając dokonanie oceny i sporządzenie recenzji.

W obecnym stanie prawnym stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która: posiada stopień doktora (art. 219 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, tekst jedn. Dz. U. 2023, poz. 742 z późn. zm., dalej: ustawa), posiada w dorobku osiągnięcia naukowe lub artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej (art. 219 ust. 1 pkt 2) oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej (art. 219 ust. 1 pkt 3). Wskazane wymogi muszą być spełnione łącznie.

Zgodnie z art. 221 ust. 8 ustawy recenzenci oceniają, czy osiągnięcia naukowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy i przygotowują recenzję. Wprawdzie ustawa nie stanowi wyraźnie, że recenzent ocenia także, czy spełniony jest wymóg, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy, ale z istoty i jej charakteru, a także roli, jaką spełniać ma w postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego wynika, że powinna się ocena odnosić do wszystkich ustawowych warunków (przesłanek) nadania (uzyskania) stopnia doktora habilitowanego. W przeciwnym wypadku będzie ona niepełna, nie spełniając swej roli w ramach prowadzonego postępowania. Oczywiście jest przy tym, że recenzent musi ocenić (sprawdzić), czy Habilitant spełnia wymóg, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 1 ustawy – posiadanie stopnia doktora.

Jest to wymóg formalny o charakterze podstawowym, wstępnym. Brak jego spełnienia powoduje, że sporządzenie recenzji w postępowaniu w sprawie o nadanie stopnia doktora habilitowanego jest bezprzedmiotowe, postępowanie nie może bowiem zakończyć się nadaniem wskazanego stopnia, a dokonanie oceny w zakresie spełnienia wymogów merytorycznych jest bezcelowe.

Przystępując do sporządzenia oceny, o której mowa w art. 221 ust. 8 ustawy recenzent stwierdził, że Habilitant spełnia wymóg, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 1 ustawy, co umożliwia dalsze procedowanie jego wniosku i przygotowanie recenzji, posiada bowiem stopień doktora nauk prawnych, nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza z 2010 r. (temat rozprawy: *Ewolucja instrumentów prawnych ochrony zabytku ruchomego*). Następnie recenzent dokonał oceny zarówno osiągnięć naukowych Habilitanta (art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy), jak również w zakresie Jego aktywności naukowej, o której mowa art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy. W oparciu o tak przeprowadzoną ocenę recenzent sformułował wniosek końcowy.

2. Ocena osiągnięć naukowych (art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy)

Ocena osiągnięć naukowych Habilitanta udzielić ma odpowiedzi na pytanie, czy posiada On w dorobku takie osiągnięcie (osiągnięcia) naukowe, które stanowią znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny. Ustawa określa przy tym (art. 219 ust. 1 pkt 2), że za takie osiągnięcie może być uznana:

- a) 1 monografia naukowa wydana przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
- b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
- c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;

W przypadku dr Alicji Jagielskiej-Burduk ocena odnosi się do wkładu w rozwój dyscypliny nauki prawne, co wynika z wniosku z dnia 20 grudnia 2022 r. o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk

społecznych w dyscyplinie nauki prawne. Z tego względu nie znajduje w tym przypadku zastosowania art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. c.

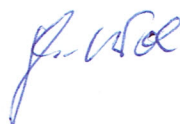
Habilitant wskazał w swym wniosku (w autoreferacie) – w omówieniu osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy – monografię pt. „*Cultural Heritage as a Legal Hybrid. Between Public and Private Law*”, Wydawnictwo Springer, Cham 2022. W/w monografia wydana została przez przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie (2022 r.) było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy, co oznacza że spełniony został wymóg formalny, o którym mowa 219 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy. Habilitant nie wskazał innego osiągnięcia, o którym mowa w ustawie, tj. cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. b ustawy. Ocena odnosi się zatem do monografii naukowej, o której mowa powyżej. Z punktu widzenia ustawy wystarczające jest, że Habilitant spełni jeden z wymogów, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy.

Monografia „*Cultural Heritage as a Legal Hybrid. Between Public and Private Law*” (ss. 342) dotyczy zagadnienia dziedzictwa kulturowego, ze szczególnych uwzględnieniem aspektów prawnych, przy jednoczesnym niezbędnym sięgnięciu do dorobku innych nauk (w szczególności z zakresu nauk o zarządzaniu i jakości i nauk socjologicznych). Prawidłowo wyważono kwestie prawne i pozaprawne, we właściwym kontekście umieszczając i prezentując problematykę prawną. Monografia ma charakter interdyscyplinarny, ale analiza przepisów prawa – zarówno międzynarodowego, jak i krajowego – stanowi jej dominującą część. Mieści się zatem w zakresie nauk prawnych i w ich ramach podlega ocenie. Docenić należy, iż została napisana w języku angielskim, co umożliwia udział Habilitanta w międzynarodowym dyskursie naukowym, zaś wyniki Jego badań mogą stać się przedmiotem szerokiej refleksji naukowej i finalnie wpłynąć na stan nauki w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Zakres przedmiotowy recenzowanej monografii niewątpliwie wykracza poza ramy krajowe, co już samo w sobie stanowi o jej istotnej wartości naukowej, dostrzeżono bowiem istotne problemy prawne z punktu widzenia globalnego. Charakter i ranga Wydawnictwa, w którym dzieło zostało opublikowane, otwierają drogę do jego wpływu na międzynarodowe badania. Z pewnością przedstawiciele nauki zagranicznej – dzięki recenzowanemu dziełu – będą mogli poznać dorobek polskiego piśmiennictwa, także Habilitanta, co służyć będzie jego dostrzeżeniu na forum międzynarodowym i odniesienia się do prezentowanych w nim poglądów. Jest to zatem wkład w umiędzynarodowienie badań naukowych i udział w tym procesie przedstawicieli nauki polskiej.

Układ recenzowanej rozprawy, w tym jej podział na rozdziały (6), jest prawidłowy. Między poszczególnymi rozdziałami zachowano właściwe proporcje, wywód rozpoczynają zagadnienia o charakterze ogólnym, a następnie prezentowana jest materia szczegółowa. Takie założenie jest modelowe. Habilitant co do zasady prawidłowo wskazał zagadnienia, które poddano analizie, trafnie zakreślając przedmiot swych dociekań naukowych. Przeważają rozważania z zakresu prawa prywatnego, ale nie doszło do zakłócenia niezbędnej proporcji między zagadnieniami z zakresu prawa publicznego i prawa prywatnego.

Habilitant wskazał cel swych dociekań naukowych, w sposób jasny i logiczny określił przedmiot badań, określił problem naukowy, gdy – Jego zdaniem – wymagał refleksji. Obszar badawczy, determinowany przedmiotem badań i wskazaniem problemu naukowego, został zakreślony prawidłowo. Wybrane metody badawcze – dogmatycznoprawna, historycznoprawna, komparatystyczna – są adekwatne do zakreślonego celu badawczego i właściwe dla przeprowadzenia analizy, w zakresie wynikającym z przedmiotu badań i wskazanego problemu naukowego. Źródła prawa dobrane zostały adekwatnie, tak samo jak bogata literatura przedmiotu, w znacznej mierze obcojęzyczna. Brakuje całościowego ujęcia wszystkich wykorzystanych pozycji bibliograficznych w jednym miejscu (w bibliografii), ale przyjęty model – po każdym z rozdziałów, jest praktykowany w wydawnictwach o międzynarodowym zasięgu.

Habilitant wskazał, że celem badań było ustalenie, czy możliwe jest przyjęcie nowego ujęcia dziedzictwa kultury i jego prawnej ochrony jako „hybrydy prawnej”, przy jednoczesnym wskazaniu nowych trendów w polskim prawie ochrony dziedzictwa kultury w kontekście obowiązujących instrumentów prawa międzynarodowego i prawa unijnego. Taki sposób ujęcia celu badań nie może budzić wątpliwości. Habilitant trafnie dostrzegł z jednej strony, że ochrona dziedzictwa kulturowego ma charakter złożony, a z drugiej, iż na przestrzeni ostatnich lat ochrona ta podlega zmianom, zaś regulacje prawne – istotnemu rozbudowaniu. Prawidłowo zdefiniowano występujące trendy (tendencje) rozwojowe prawa we wskazanym zakresie, m.in. odnośnie do obowiązków dysponentów dóbr kultury, czy też nowych form ich ewidencji. Trendy te polegają m.in. na wprowadzaniu nowych obowiązków dla dysponentów, nowych form ewidencji i ochrony dóbr kultury oraz poszukiwaniu nowych sposobów zabezpieczenia dziedzictwa kultury dla kolejnych pokoleń z wykorzystaniem norm prawa prywatnego. Wymagało to wiedzy obejmującej zarówno prawo publiczne, jak i prawo prywatne. Habilitant wykazał się bardzo dobrą znajomością wykładni adekwatnych przepisów prawa, dostrzegł ich wzajemne związki i zależności, prawidłowo definiując przy tym istotne problemy naukowe (a



także praktyczne), m.in. dotyczące funkcjonowania rejestru utraconych dóbr kultury. Przekonująco zdefiniowano pojęcie „hybrydy prawnej”, przy czym Habilitant umiejętnie odniósł je do analizowanej problematyki.

Interesujące i wartościowo naukowe są rozważania dotyczące prawa własności w odniesieniu do ochrony dziedzictwa kultury z perspektywy „hybrydyzacji prawa”. W tym zakresie Habilitant trafnie wskazał na przenikanie się prawa publicznego i prywatnego, zwracając jednocześnie uwagę na konieczność zachowania proporcjonalności potencjalnych ograniczeń prawa własności w odniesieniu do zakresu obowiązków dysponenta dobra prawnego – dobra kultury. Szkoda, że prowadząc w tym zakresie analizę nie wykorzystano całościowo bogatego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, dotyczącego zarówno prawa własności, jak i zasady proporcjonalności. Można było również w tym kontekście przedstawić konstytucyjne ramy ochrony dziedzictwa kulturowego i zakres dopuszczalnej ingerencji ustawodawczej w dysponowanie dobrem kultury. Takich rozbudowanych, szczegółowych rozważań konstytucyjnych niestety zabrakło.

Habilitant przeprowadził rozważania terminologiczne i zakresowe dotyczące różnorodności dziedzictwa kulturowego, jak również dotyczące jego rozumienia z perspektywy prawa prywatnego. Są one wartościowe naukowo, wielozakresowe, wręcz modelowo przeprowadzone, bez pominięcia żadnego istotnego elementu. Brakuje jednak przedstawienia szerszej perspektywy konstytucyjnej, uwzględniającej jeden z podstawowych obowiązków państwa, jakim jest strzeżenie (a więc ochrona) dziedzictwa narodowego (art. 5 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. 1997, nr 78, poz. 483 z późn. zm., dalej: Konstytucja RP) w kontekście np. dostępu do dóbr kultury (art. 6 ust. 1 Konstytucji RP). Dobrze byłoby również przedstawić relację między obowiązkiem zapewnienia dostępu do dóbr kultury, a prawem własności. W tym zakresie rozbudowanych uwag zabrakło. Generalnie rzecz ujmując, problematyka konstytucyjna mogła i powinna być przedstawiona, jako punkt wyjścia, przy jednoczesnym wyjaśnieniu znaczenia pojęć konstytucyjnych, mających znaczenie dla zdefiniowania pojęcia dobra kultury. Habilitant skoncentrował się na aspektach prywatnoprawnych, co oczywiście znajduje swe uzasadnienie, ale powinno nastąpić dopiero w drugiej kolejności – po rzetelnym rozważeniu kwestii konstytucyjnych.

Habilitant poszukiwał odpowiedzi na pytania, czy prawo cywilne ułatwia, czy utrudnia przysłą ochronę dziedzictwa kulturowego oraz czy dostępne instytucje, w obecnej formie lub po pewnej adaptacji, będą nadawały się do wykorzystania w służbie ochrony dziedzictwa kulturowego. Wskazał przy tym, że prawo cywilne może być postrzegane nie tylko jako

historyczna „kotwica” dla dziedzictwa kulturowego w podziale dóbr na materialne i niematerialne oraz prawie własności rzeczy, ale także jako punkt wyjścia do zmiany statusu dziedzictwa kulturowego lub jego wybranych składników w ramach samego systemu dóbr. Założenia te powinny być jednak skonfrontowane z konstytucyjnymi ramami ochrony dziedzictwa kulturowego, czego zabrakło. Dzięki temu rozważania byłyby pełniejsze, pokazujące ochronę dóbr kultury całościowo. Co istotne, rozważania Habilitanta z zakresu prawa cywilnego są merytorycznie poprawne, dobrze uzasadnione, wykraczające poza ramy odtwórczości.

W recenzowanej monografii wskazano, jakie są największe wyzwania związane z rozwojem technologicznym, rozwojem sztuki, ekspansją kosmiczną, skutkujące pojawieniem się nowych składników dziedzictwa. Rozważania w tym zakresie są trafne, a wnioski w pełni korespondują z poczynionymi wywodami.

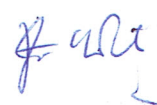
Mimo podniesionych wątpliwości recenzowana rozprawa jest znaczącym wkładem Habilitanta w rozwój dyscypliny nauki prawne w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy. Przemawia za tym przede wszystkim fakt, że po raz pierwszy w polskim piśmiennictwie podjęto temat granic ochrony dóbr kultury, z perspektywy zarówno prawa krajowego, jak i międzynarodowego, przy uwzględnieniu specyfiki regulacji z zakresu prawa publicznego i prywatnego i ich wzajemnej zależności. Habilitant zweryfikował założenia badawcze, przedstawił argumenty na poparcie swych twierdzeń, a Jego wnioski są twórcze.

Ponieważ Habilitant nie wskazał innego osiągnięcia naukowego, w tym cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych, recenzent nie jest zobowiązany do dokonania oceny pozostałego dorobku naukowego osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego z punktu widzenia art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy. Warto jednak odnotować, że Habilitant posiada bardzo bogaty dorobek naukowy, poza wskazanym powyżej dziełem. W jego dorobku są 3 monografie zbiorowe (dwie współautorskie), 23 rozdziały w monografiach zbiorowych, z czego 17 po uzyskaniu stopnia doktora oraz 16 artykułów w czasopismach naukowych, w tym 15 po uzyskaniu stopnia doktora. Odnotować należy także udział w redakcji 5 monografii zbiorowych. Wskazane wyżej publikacje – rozdziały i artykuły naukowe – cechują się rzetelnością naukową, umiejętnością prowadzenia analizy normatywnej oraz pokazują odpowiednią wiedzę Habilitanta z zakresu nauk prawnych, a także umiejętność krytycznej analizy literatury przedmiotu, definiowania istotnych problemów naukowych i ich rozwiązywania.

3. Ocena aktywności naukowej w więcej niż jednej uczelni, w szczególności zagranicznej

Habilitant jest zatrudniony na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego (od 2017 r.), m.in. prowadząc badania naukowe. W latach 2010-2017 był zatrudniony na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, gdzie również prowadził badania naukowe. Jego aktywność naukowa w więcej niż jednej uczelni udokumentowana jest publikacjami naukowymi, afiliowanymi na rzecz wskazanych podmiotów. Brał udział w czynny konferencjach krajowych i międzynarodowych, organizowanych przez różne ośrodki naukowe, a także podmioty profesjonalne, jak również wygłaszał wykłady na zaproszenie. Aktywność naukowa Habilitanta objęła m.in. Australię, Hiszpanię, Cypr, USA, Szkocję, Niemcy, Włochy, Rumunię. Łącznie Habilitant wygłosił referat/wykład podczas 49 wydarzeń naukowych o charakterze krajowym lub międzynarodowym. Dodatkowo trzykrotnie wziął udział w pracach zespołów badawczych realizujących projekty naukowe finansowanych ze środków krajowych lub zagranicznych, a obecnie jest wykonawcą i członkiem zespołu w dwóch takich projektach. Podkreślić należy, że Habilitant siedmiokrotnie odbył wyjazdy (staże zagraniczne), w czym mieszczą się także wyjazdy (staże zagraniczne) o charakterze naukowym. Uczestniczył również w licznych projektach o charakterze międzynarodowym i europejskim, w tym o charakterze naukowym, m.in. dotyczących skradzionych lub nielegalnie wywiezionych dóbr kultury.

Zdecydowanie należy stwierdzić, że Habilitant spełnia wymóg ustawy istotnej aktywności naukowej w więcej niż jednej uczelni, albowiem bierze udział w międzynarodowym życiu naukowym, współpracując naukowo z licznymi uczelniami zagranicznymi, wygłosił referaty na międzynarodowych konferencjach naukowych, odbywających się zarówno w Polsce, jak i (przede wszystkim) za granicą, które dotyczyły istotnych zagadnień naukowych, jak również brał udział w pracach międzynarodowych zespołów badawczych i odbył staże zagraniczne, w tym o charakterze naukowym (oprócz staży dydaktycznych). Międzynarodowe zaangażowanie naukowe Habilitanta jest wręcz modelowe, gdy uwzględni się charakter i rangę wydarzeń, w których bierze udział, skalę Jego zaangażowania, zakres prowadzonych badań i ich międzynarodowej znaczenie. Aktywność naukowa Habilitanta uprawnia do wniosku, jest on międzynarodowym, uznanym, ekspertem z zakresu ochrony dóbr kultury, zapraszany do udziału w najważniejszych wydarzeniach z tego zakresu, co podkreśla jego pozycję naukową. Może być ona uznana za wzorową i stanowić podstawę do naśladowania przez inne osoby, pragnące uzyskać stopień doktora habilitowanego.



4. Wniosek końcowy

Doktor Alicja Jagielska-Burduk spełnia wymóg, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce /tekst jedn. Dz. U. 2023, poz. 742 z późn. zm., dalej: ustawa/, tj. posiada w dorobku osiągnięcie naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój nauk prawnych. Takim osiągnięciem jest monografia nt. „*Cultural Heritage as a Legal Hybrid. Between Public and Private Law*”, Wydawnictwo Springer, Cham 2022), wskazana przez Habilitanta jako „osiągnięcie naukowe”. Spełniony został również przez Habilitanta wymóg, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 3 tej ustawy, tj. wykazał się istotną aktywnością naukową w więcej niż jednej uczelni. Tym samym Habilitant spełnia warunki wymagane przez ustawę od kandydatów ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

/dr hab. prof. UKEN Katarzyna Kaczmarczyk-Kłak/

